

ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ

ณิชภัทร โฉมทอง *

รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์**

บทคัดย่อ

อัยการเป็นองค์กรที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ไต่ตรองคดี ฟ้องร้อง ดำเนินคดีในศาล นอกจากนั้นอัยการยังมีบทบาทในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของรัฐและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงการใช้อำนาจของอัยการและภาระความรับผิดชอบต่อการใช้อำนาจ แนวคิดในเรื่องของการตรวจสอบนั้นก็คือหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย หลักนิติรัฐเริ่มด้วยการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยของรัฐออกเป็นสามฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เป็นการแบ่งแยกกิจการในหน้าที่ของรัฐ องค์กรต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อมิให้เกิดการใช้อำนาจอธิปไตยแบบรวมศูนย์ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจโดยมิชอบขององค์กรรัฐ โดยอำนาจแต่ละฝ่ายสามารถควบคุมตรวจสอบยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ขั้นตอนการดำเนินงานทุกขั้นตอนมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้ใช้อำนาจอย่างมีความเป็นภาวะวิสัย หลักการตรวจสอบถ่วงดุลที่ดีต้องเป็นการตรวจสอบจากภายนอก ผลักดันให้เกิดการดูแลและคานอำนาจระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม การตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการต้องมีมาตรฐานและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ โดยองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้การตีความกฎหมายเท่าเทียมกันหรือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า ประการที่สำคัญจะต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจและหลักการตรวจสอบถ่วงดุลจากภายนอกโดยองค์กรภายนอกที่แท้จริงควบคู่กันเสมอ

จากการศึกษาพบว่า การตรวจสอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 อาจจะเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวก แต่เป็นกลไกการตรวจสอบที่ไม่ถูกต้องตามหลักการ การตรวจสอบลักษณะนี้คือ “Responsibility” กล่าวคือเมื่อใช้อำนาจตามกฎหมายไปแล้วรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จึงไม่ใช้การตรวจสอบความโปร่งใสจากองค์กรภายนอก

ดังนั้นควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในชั้นก่อนฟ้องและการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การบริหารงานยุติธรรมและอำนวยธรรมให้ประชาชน ในส่วนของการกำหนดกรอบอำนาจรัฐการจะมอบอำนาจรัฐให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ใช้ต้องเหมาะสม ชอบด้วยหลักการที่ยอมรับกันทั่วไปในนานาอารยประเทศ การตรวจสอบ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ที่ดีต้องเป็นการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม พนักงานอัยการต้องมีความรับผิดชอบ “Accountability” ต่อองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรมและต้องมีความรับผิดชอบที่สำคัญคือ รับผิดชอบต่อประชาชน “Public accountability”

1. บทนำ

พนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยประเทศไทยเริ่มมีอัยการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2435 พนักงานอัยการในขณะนั้นสังกัดกองกลางกระทรวงยุติธรรม จนถึงปี พ.ศ.2465 จึงได้ถูกโอนไปสังกัดในกระทรวงมหาดไทย กรมอัยการเมื่อสังกัดกระทรวงมหาดไทยจึงกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมของกระทรวงมหาดไทย เพราะงานขององค์กรอัยการหรือพนักงานอัยการเป็นงานอำนวยความยุติธรรม ส่วนงานมหาดไทยเป็นงานพัฒนาบริหาร (คณิต ฅ นคร,2556 : 47) ต่อมาปี พ.ศ.2534 กรมอัยการจึงแยกตัวออกจากกระทรวงมหาดไทยไปเป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีและใช้ชื่อใหม่ว่า “สำนักงานอัยการสูงสุด” ภายหลังการปฏิรูปการเมืองเมื่อปี พ.ศ.2540 ศาลยุติธรรมต้องแยกตัวออกไปจากกระทรวงยุติธรรมและเป็นผลให้จัดระเบียบบริหารราชการกันใหม่ สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ถูกจัดให้เป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม และที่สุดโดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 องค์กรอัยการจึงมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (คณิต ฅ นคร,2555 : 94-95)

2. โครงสร้างองค์กรอัยการ

ในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น สำนักงานอัยการสังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมจะได้มีประสิทธิภาพสามารถประสานการทำงานให้มีความเป็นเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวเป็นกระบวนการเดียวกันทั้งระบบ มีรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้บริหารสูงสุดและเป็นหน่วยงานในฝ่ายบริหาร ยึดระบบการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นพนักงานอัยการจึงต้องฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งสูงกว่าตามลำดับชั้น รวมถึงคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งถือเป็นผู้บังคับบัญชาด้วย ทำให้พนักงานอัยการไม่มีความเป็นอิสระในการทำงานอย่างผู้พิพากษา อันมีเหตุผลมาจากความจำเป็นที่ต้องฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา โดยบางประเทศให้ศาลแยกตัวออกไปเป็นองค์กรอิสระ เพราะกระทรวงยุติธรรมไม่ใช่กระทรวงเพื่อศาลยุติธรรมแต่เป็นกระทรวงที่มีไว้เพื่อบริหารงานยุติธรรม ในประเทศไทยโครงสร้างขององค์กรอัยการเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีแนวคิดในการให้องค์กรอัยการกลับไปสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ลักษณะของงานที่ต้องเป็นตัวแทนรัฐในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน องค์กรอัยการจึงต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับฝ่ายบริหาร ความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารนั้นไม่ได้หมายความว่า

อัยการจะไม่รับฟังนโยบายของฝ่ายรัฐบาลเสียเลย องค์การอัยการของเกือบทุกประเทศต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐด้วยเช่นเดียวกัน แต่ต้องเป็นนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่การสั่งคดีเป็นเรื่องเฉพาะของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร

ประเทศที่ประชาธิปไตยยังต้องพัฒนาต่อไปอย่างประเทศไทยต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ภายหลังจากปฏิรูปการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2540 ก่อนองค์การอัยการจะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อเสนอสองประการ ประการแรก คือ ให้อัยการกลับเข้าไปสังกัดกระทรวงยุติธรรมและให้ศาลยุติธรรมออกมาเป็นองค์กรอิสระ ประการที่สอง คือ หากองค์การอัยการไม่สามารถกลับเข้าไปสังกัดในกระทรวงยุติธรรมได้ ให้องค์การอัยการเป็นองค์กรอิสระ ดังนั้นเมื่อองค์การอัยการแยกตัวออกมาเป็นองค์กรอิสระแล้ว ประเด็นเรื่องสังกัดขององค์การอัยการจึงไม่ใช่วาระที่จะพิจารณาเรื่องสังกัดยุติเสร็จสิ้นไปแล้ว การปฏิรูปองค์การอัยการควรปฏิรูปบนพื้นฐานของโครงสร้างองค์กรอิสระพัฒนาของเดิมให้ดีขึ้น ดังนี้

(1) กระจายอำนาจไม่ให้อำนาจรวมศูนย์ที่อัยการสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยคน ๆ เดียว เปิดช่องให้เกิดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ อัยการสูงสุดสั่งอัยการได้ทั่วประเทศทั้งในทางบริหารและในทางคดี กลับ แก้ว ยกเลิก เพิกถอน เรียกคืนอำนาจ กระทำได้ ไม่มีข้อจำกัดง่ายต่อการแทรกแซงทั้งระบบ หากผู้ดำรงอัยการสูงสุดไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพียงพอไม่เช่นนั้นการบริหารและนักพัฒนามาองค์กรไปปรับใช้การเมืองหรือเปิดโอกาสให้การเมืองแทรกแซงเท่ากับอัยการสูงสุดสร้างความเสียหายความเสื่อมเสียไว้แก่องค์กร ประการสำคัญทำลายหลักประกันความเป็นอิสระที่กฎหมายรับรองคุ้มครองไว้ด้วยมือของอัยการสูงสุดเอง

(2) ปฏิรูปภายในองค์กรอัยการ สร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลภายใน สร้างเอกภาพมี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งองค์กรจึงจะปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลได้ พนักงานอัยการต้องเข้าใจบทบาท อำนาจหน้าที่ของตน ความยุติธรรม คุณธรรม และจริยธรรมของพนักงานอัยการ ทำให้ปรากฏชัด ไม่ปล่อยให้การเมืองเข้ามาแทรกแซงองค์กรให้เสื่อมทำองค์กรอิสระให้เป็นอิสระอย่างแท้จริง ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานขององค์กรอัยการ ไม่ว่าองค์กรอัยการจะพัฒนาไปในทิศทางใดหากมีใจยุติธรรม องค์การอัยการและพนักงานอัยการก็สามารถทำประโยชน์ให้แผ่นดินทำประโยชน์ให้ประชาชนได้เช่นเดียวกัน

(3) จัดให้มีกฎหมายเฉพาะ กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรอัยการกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ชัดเจน ให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถสอบสวนด้วยตัวเองหรือเข้าร่วมในการสอบสวนได้ สั่งพนักงานสอบสวนในทางคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนเฉพาะเรื่องหรือการสั่งการในทางคดีเรื่องอื่น ๆ

3. อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน

ในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้อง เพราะอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจ

เดียวกันกระบวนการเดียวกันแยกออกจากกันไม่ได้ การแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากกัน จะส่งผลเสียหายแก่ขั้นตอนการตรวจสอบความจริงในชั้นก่อนฟ้อง ขาดความเป็นเอกภาพ ขาดภาวะวิสัย ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพราะพนักงานอัยการไม่อาจเข้าไปให้ความยุติธรรมแก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ได้ตั้งแต่ขั้นตอน การจับกุม ตั้งข้อหา ควบคุมตัว สอบสวน สรุปสำนวนคดี และส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดี ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย พนักงานอัยการไม่มีอำนาจควบคุมหรือกำหนดทิศทางการสอบสวนหรือแม้กระทั่งการสอบสวนด้วยตนเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือองค์กรอัยการขาดเครื่องมือเครื่องมือในการทำงานเป็นสาเหตุหลักที่ยังขาดประสิทธิภาพ ขาดการทำงานร่วมกันของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการค้นหาความจริง (อุทัย อาทิเวช, 2554 : 82) รวมถึงการหวงแหนอำนาจในอาณาจักรของตนเองมากและการแย่งชิงอำนาจ จนทำให้การปฏิบัติหน้าที่ที่ควรจะร่วมมือกันทำระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการยากที่จะเป็นไปได้ ส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีและกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริสุทธิ์ เช่น คดีฆาตกรรมเซอร์แอน คดีฆาตกรรมหมอมัศจรรย์ สะท้อนถึงความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น การทำหน้าที่ขององค์กรอัยการและองค์กรตำรวจซึ่งขาดเอกภาพและขาดการประสานงานไม่มีเป้าหมายร่วมในการทำงาน ลำช้าและไม่รอบคอบในการดำเนินคดี ทำให้ขาดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม อำนาจใครอำนาจมันนำไปสู่การแก่งแย่งกันทำงาน ความเป็นเอกภาพของกระบวนการยุติธรรมในชั้นเจ้าพนักงานไม่เกิดขึ้น ปัญหาหลักคือพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีด้วยตนเอง แม้ตามกฎหมายแล้วพนักงานอัยการจะไม่มีอำนาจสอบสวนก็ตาม แต่พนักงานอัยการจะนำคนเข้าสู่กระบวนการของศาลโดยปราศจากความรับผิดชอบไม่ได้ (คณิต ณ นคร, 2552 : 63)

แนวทางการแก้ไขคือรวมอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเข้าด้วยกันให้เป็นกระบวนการเดียวกันอย่างแท้จริง หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีสาระสำคัญคือการทำหน้าที่ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมจะต้องร่วมมือกันค้นหาความจริงให้ได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แล้วนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นมาดำเนินการลงโทษหรือแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดนั้นขึ้นอีก อันเป็นหลักประกันให้ประชาชนได้รับความชอบธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลักการประกันดังกล่าวก็จะเป็นสิ่งเสริมกำลังใจของบุคคลในอันที่จะร่วมมือกับรัฐสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม มีคำกล่าวที่ว่า กระบวนการยุติธรรมหากแตกแยกกันได้ก็เป็นการดี เพราะหากร่วมมือกันภายในกระบวนการยุติธรรมเมื่อใดจะเกิดพลังที่น่ากลัว คำกล่าวนี้นับบอกถึงความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่แตกฉานและไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรม การจับมือกันภายในกระบวนการยุติธรรมที่จะก่อให้เกิดพลังอันน่ากลัวนั้นก็จะน่ากลัวเฉพาะแต่สำหรับมิถิฉาชนที่จะกระทำการให้เป็นภัยต่อสาธารณชนเท่านั้น เพราะการร่วมมือกัน

ภายในกระบวนการยุติธรรม คือการร่วมมือกันในการค้นคว้าหาความจริงไม่ใช่ร่วมมือกันเพื่อเป็น
เหล่าร้ายเสียเอง (คณิต ณ นคร, 2556 : 96)

4. การสั่งคดีของพนักงานอัยการ

อำนาจในการสั่งคดีเป็นขั้นตอนที่มีผลกระทบต่อประชาชน ดังนั้นการสั่งคดีจึงต้องมี
ประสิทธิภาพและเป็นธรรมสังคมจึงจะสงบเรียบร้อย การสั่งคดีมีความสำคัญต่อทุกฝ่าย
ที่เกี่ยวข้องไม่ว่า ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พนักงานอัยการจึงต้องใช้อำนาจในการสั่งคดีอย่างระมัดระวัง
และต้องไม่ให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายตามมาจากการสั่งคดีนั้น ไม่เช่นนั้นจะกระทบต่อความ
น่าเชื่อถือของพนักงานอัยการ

พนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการสั่งคดีโดยใช้ดุลพินิจที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็
ได้ โดยพิจารณาจากสำนวนและพยานหลักฐานตามสำนวนว่าเพียงพอหรือไม่ อำนาจสั่งคดีเป็น
ของพนักงานอัยการเท่านั้น พนักงานอัยการใช้อำนาจนั้นโดยอิสระปราศจากการแทรกแซงจาก
ภายนอกโดยสิ้นเชิง มีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
และตามกฎหมายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีและ
การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งได้แสดงเหตุผลอันสมควรประกอบแล้วย่อมได้รับความคุ้มครอง เหตุผล
ประการสำคัญที่ต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองและคุ้มครองพนักงานอัยการในการสั่งคดี
สืบเนื่องจากการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการทำให้ง่ายต่อการที่พนักงานอัยการถูก
ฟ้องร้องต่อศาล พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบต้องเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน
ปัญหาหลักของนักกฎหมายไทยนั้นดูเหมือนยังแยกไม่ออกระหว่าง “การกระทำในทางยุติธรรม”
“การกระทำในทางปกครอง” และ “การกระทำในทางบริหาร” จึงเป็นเหตุให้พนักงานอัยการผู้สั่ง
ฟ้องที่ได้กระทำในทางยุติธรรมหรือการกระทำในทางยุติธรรมต้องถูกพิพากษาลงโทษ

5. การตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ

แนวคิดในเรื่องของการตรวจสอบนั้นก็คือหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย
หลักนิติรัฐเริ่มด้วยการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยของรัฐออกเป็นสามฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร
และตุลาการ เป็นการแบ่งแยกกิจการในหน้าที่ของรัฐ องค์กรต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจ
อธิปไตยเพื่อมิให้เกิดการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์โดยอำนาจแต่ละฝ่ายสามารถควบคุมตรวจสอบ
ยับยั้งซึ่งกันและกันได้ มีกลไกตรวจสอบอำนาจซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อกัน
กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์จำเป็นต้องมีความโปร่งใส ระบบการดำเนินงานที่องค์กรต่าง ๆ
ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน (คณิต ณ นคร, 2553 : 12)

การตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเป็นไปตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 145
ในจังหวัดกรุงเทพมหานครตรวจสอบโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในต่างจังหวัดตรวจสอบโดย
ผู้ว่าราชการจังหวัด ตรวจสอบได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในขณะที่ปัญหาข้อ

กฎหมายไม่ควรให้อำนาจตรวจสอบได้โดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ไม่ต้องตามหลักการแล้วการตรวจสอบในปัญหาข้อกฎหมายควรได้รับการตรวจสอบโดยองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายโดยตรงเท่าเทียมหรือมากกว่าองค์กรอัยการ โดยคำนึงถึงหลักการดุลและคานอำนาจโดยองค์กรภายนอก

กลไกตรวจสอบของประเทศไทยมิได้เป็นไปตามแบบอย่างสากล งานของพนักงานอัยการเป็นงานในทางยุติธรรม การตรวจสอบของประเทศไทยเป็นการตรวจสอบโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้เริ่มคดีมาแต่แรกควบคุมการดำเนินคดีของอัยการ ส่วนของผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมิใช่งานในทางยุติธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดเองก็มีงานด้านการปกครองและพัฒนาเป็นหลักจุดนี้ผิดหลักการและขัดต่อเหตุผลกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมไม่ได้ผลตามความมุ่งหมายอีกด้วย เป็นการตรงข้ามกับวิธีการที่ประเทศทั่วโลกเขาใช้กันอยู่ มาตรา 145 ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกฎหมายเพื่อถ่วงดุลหรือคานอำนาจ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยไม่มีกลไกการดุลและคานอำนาจระหว่างองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมของไทยจึงขาดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร จนไม่อาจเรียกได้ว่าเป็น “กระบวนการ” แต่มีลักษณะ “อาณาจักร” พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มคดีได้เองโดยลำพังและสามารถดำเนินคดีไปได้โดยลำพังจนการสอบสวนเสร็จสิ้นก็ดี การให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติควบคุมดุลพินิจของพนักงานอัยการ ทางฝ่ายตำรวจสามารถกำหนดทิศทางของการสอบสวน ควบคุมทิศทางการดำเนินคดีของพนักงานอัยการและสามารถกำหนดทิศทางของคำพิพากษาคดีของศาลได้ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความน่ากลัวที่เกิดจากการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด สภาพดังกล่าวจึงเป็นข้อบกพร่องที่สำคัญมาก การตรวจสอบลักษณะนี้ไม่มีหลักการใด ๆ รองรับ เนื่องจากผิดต่อหลักการตรวจสอบและหลักการดุลและคานอำนาจรัฐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทยต้องเสียสละเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบและกระบวนการเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมพัฒนาไปอย่างถูกต้องและเข้มแข็งเป็นเสาหลักในการแก้ไขปัญหาของชาติบ้านเมืองได้ เพื่อให้ประชาชนมีหลักประกันอย่างเพียงพอและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐจึงมีความจำเป็นในการแก้ไขกฎหมาย แนวทางในการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม การกำหนดมอบอำนาจรัฐให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ใช้นั้นต้องเหมาะสมและเป็นหลักการที่นานาอารยประเทศยอมรับและสอดคล้องกับบริบทของกฎหมาย สังคม ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

หลักการตรวจสอบคานอำนาจและยับยั้งระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ดังนั้นควรใช้กลไกตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องโดยศาลตามแบบอย่างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การดำเนินคดีในเยอรมันใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การฟ้องคดีเป็นอำนาจของพนักงานอัยการแต่ผู้เดียว ผู้เสียหาย

ฟ้องคดีได้อย่างจำกัดเฉพาะความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวโดยแท้ การฟ้องคดีอาญาจึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ การที่ประชาชนไม่สามารถฟ้องร้องคดีได้เองหรือฟ้องร้องได้อย่างจำกัด จึงมีความจำเป็นในการสร้างหลักการถ่วงดุลอำนาจพนักงานอัยการโดยให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องให้ตรวจสอบได้เพื่อให้ศาลเป็นองค์กรที่ดุลและคานอำนาจของพนักงานอัยการ ลักษณะนี้ไม่มีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย หากประเทศไทยใช้กลไกการตรวจสอบโดยศาล มีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดการฟ้องร้องคดีของผู้เสียหายภายหลังอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีแล้วเมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องกึ่งฟ้องให้ศาลไต่สวนคำสั่งไม่ฟ้องของอัยการ หากศาลไต่สวนแล้วมีคำสั่งเห็นชอบกับคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการ คดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาด ผู้เสียหายจะนำคดีดังกล่าวมาฟ้องร้อง ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 34 ไม่ได้ แต่ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการจะฟ้องคดีเมื่อได้พยานหลักฐานใหม่ในคดีซึ่งจะทำให้ศาลลงโทษผู้นั้นได้ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 147 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็น “หลักนำ” ส่วนการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็น “หลักรอง” การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาเป็นหลัก ดังนั้นการจำกัดสิทธิการฟ้องคดีตาม มาตรา 34 จึงไม่มีผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย

สำหรับรูปแบบการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องโดยการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้องของพนักงานอัยการโดยมาจากประชาชนตามแบบอย่างประเทศญี่ปุ่นนั้น สะท้อนเจตนารมณ์ของพลเมืองและเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่น การให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจสอบคำสั่งของพนักงานอัยการเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แม้เป็นวิธิต่างแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นจุดเกาะเกี่ยวระหว่างองค์กรอัยการกับประชาชนโดยตรง แต่รูปแบบดังกล่าวไม่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เนื่องจากบริบทของสังคมไทยแตกต่างจากบริบทของสังคมของญี่ปุ่นอย่างมาก ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสูง ประชาชนมีการศึกษาและมาตรฐานการครองชีพที่สูงระดับเดียวกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา รวมทั้งมีระเบียบวินัยที่ทำให้คนในสังคมด้วยกันเองให้ความเชื่อถือ เคารพในกฎหมายและสิทธิหน้าที่พลเมืองของตน

ประเทศไทยอาจยังไม่เหมาะสมไม่ถึงเวลานอกจากปัญหาความพร้อมของสังคมประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมแล้ว สังคมไทยยังมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดการแทรกแซง รวมทั้งโอกาสในการทุจริตบิดเบือนข้อเท็จจริงอาจเกิดขึ้นได้ง่ายในสังคมอุปถัมภ์หรือผู้มีอำนาจในทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นกระบวนการทุกขั้นตอนจึงต้องเข้าสู่ระบบในรูปองค์กรซึ่งจะได้รับความเชื่อถือมากกว่าตัวบุคคล

6. วิเคราะห์ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 115/2557

ภายหลังการยึดอำนาจ คสช. ได้ออกคำสั่งและประกาศหลายฉบับ แต่ฉบับที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรมโดยตรง คือ ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อย ฉบับที่ 115/2557

ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อาญา มาตรา 145/1 ประกาศฉบับนี้ ทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ทำลายหลักนิติรัฐ นิติธรรม อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด มาตรา 145/1 จึงไม่มีประโยชน์ใดๆต่อประเทศชาติและประชาชน คสช.สร้างรัฐตำรวจขึ้นมา จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม เหตุการณ์ครั้งนี้จึงสะท้อนความน่ากลัวของการใช้อำนาจเผด็จการ ฉวยโอกาสในสถานการณ์ที่ไม่ปกติแย่งชิงอำนาจ กฎหมายลักษณะนี้จะออกมาบังคับใช้ไม่ได้ อย่างเด็ดขาดในประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง การออกกฎหมายลักษณะนี้ได้จะต้อง ประกอบด้วยสองประการ ประการแรก คือ ประเทศนั้นเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา ประการที่สอง คือ มีการยึดอำนาจรัฐอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทำลายนิติรัฐ นิติธรรม และทำลายหลักการแบ่งแยก อำนาจอธิปไตย ประเทศไทยในวันนี้มีครบถ้วนทั้งสองประการ

นิติสัมพันธ์ในทางวิธีพิจารณาความอาญาเป็นนิติสัมพันธ์ในกฎหมายมหาชนที่มี ลักษณะเป็นนิติสัมพันธ์ที่กระจายออกไปรอบทิศ จากบนลงล่าง กล่าวคือ “รัฐและผู้เกี่ยวข้อง” จากล่างขึ้นบน กล่าวคือ “บุคคลที่สาม-ผู้กล่าวโทษ ผู้ร้องทุกข์ เอกชน ผู้ฟ้องคดี ผู้ต้องหา-รัฐ” และความสัมพันธ์ทางราบระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกัน กล่าวคือ “ศาล-อัยการ-ตำรวจ” นิติสัมพันธ์ในวิธีพิจารณาความอาญานั้นมีลักษณะรูปแบบของคดี ในส่วนของการบัญญัติกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับกรอบอำนาจรัฐมีข้อพิจารณาที่แยกออกได้เป็นสอง ประการ ประการแรก คือ การกำหนดมอบอำนาจรัฐให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ใช้นั้นต้อง เหมาะสม ชอบด้วยหลักการที่ยอมรับกันทั่วไปในนานาอารยประเทศหรือไม่ และ ประการที่สอง คือ การกำหนดนั้นมีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอที่จะป้องกันมิให้ผู้ใช้อำนาจรัฐใช้อัตวิสัยได้ หรือไม่เพียงใด (คณิต ฌ นคร, 2552 : 39)

ป.วิ.อาญา มาตรา 145 เป็นบทบัญญัติที่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกลไกการตรวจสอบ ถ่วงดุลคานอำนาจจากองค์กรภายนอกซึ่งรอวันที่สังคมนักกฎหมายตื่นรู้และตระหนักถึงภารกิจ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ใช้อำนาจรัฐแก้ไขเสียให้ถูกต้อง การตรวจสอบลักษณะนี้ ไม่มีหลักการใดๆรองรับ เนื่องจากผิดต่อหลักการตรวจสอบดุลและคานอำนาจรัฐที่นานา อารยประเทศยอมรับ แต่ประกาศ คสช.ฉบับที่ 115/2557 แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อาญา มาตรา 145/1 ขอเรียกว่า “บทบัญญัติฉบับเผด็จการ” สะท้อนถึงการใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้มี อำนาจ บัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยไม่ได้พิจารณาเงื่อนไขในส่วนที่เกี่ยวกับกรอบ อำนาจรัฐอย่างถี่ถ้วน กฎหมายเป็นเรื่องที่เข้าใจยากหากมองผิวเผินการแก้ไขกฎหมายมาตราเดียว คงไม่มีปัญหาแค่เปลี่ยนแปลงองค์กรในการตรวจสอบในส่วนภูมิภาคเท่านั้นเป็นระบบการ ตรวจสอบเช่นเดียวกัน แต่ตามหลักการแล้วไม่ใช้การแก้ไขเพิ่มเติมเพียงมาตราเดียวอาจส่งผลให้ เกิดหายนะทั้งกระบวนการยุติธรรม และส่งผลให้ประชาชนตกเป็น “เหยื่อ” ขององค์กรรัฐและ เจ้าหน้าที่รัฐจากการใช้อำนาจรัฐ มาตรา 145/1 บทบัญญัติฉบับเผด็จการนี้ทำให้ประชาชนตกอยู่ใน ความเสี่ยงสูงอย่างยิ่งต่อการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานจากการรวมศูนย์อำนาจไว้ใน องค์กรเดียวและอำนาจนี้ใช้กับประชาชนโดยตรง ตรวจสอบ จับกุม ตั้งข้อหา ควบคุมตัว สอบสวน

สรุปสำนวนคดีพร้อมความเห็นส่งพนักงานอัยการ พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีต้องส่งสำนวนคดีกลับไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บัญชาการภาคแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนเพื่อตรวจสอบควบคุมการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ รวมศูนย์อำนาจไว้ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ฝ่ายสอบสวนสามารถกำหนดทิศทางของการสอบสวนได้อิสระควบคุมดุลพินิจของพนักงานอัยการกำหนดทิศทางของการดำเนินคดีชั้นฟ้องร้อง และท้ายสุดสามารถกำหนดทิศทางคำพิพากษาคดีของศาลได้ ไม่มีหลักการใด ๆ และไม่มีอารยประเทศใดในโลกยอมรับ การรวมศูนย์อำนาจจะนำไปสู่การทุจริตประทุมิชชอบปัญหาต่อเนื่องจะกระทบไปถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทำลายหลักประกันของประชาชน กระบวนการยุติธรรมจะเป็นกระบวนการที่คุกคามสิทธิของประชาชนเสียเอง ท้ายที่สุดกระบวนการยุติธรรมจะขาดประสิทธิภาพในการดำเนินคดี ไม่สามารถตอบสนองการแก้ปัญหาของรัฐของสังคมหรืออำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนได้ ประชาชนจะขาดความศรัทธา ขาดความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรม คสช. ควรเห็นแก่ประโยชน์อันสูงสุดของประเทศชาติและประโยชน์ของประชาชน ตามประกาศเจตนารมณ์ของหัวหน้า คสช. คั้นความสุขให้ประชาชนด้วยการออกคำสั่งยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อย ฉบับที่ 115/2557 ก่อนที่ประชาชนจะตกเป็น “เหยื่อ” ของผู้ใช้อำนาจรัฐตามบทบัญญัติฉบับเผด็จการดังกล่าว หาก คสช. เลือกที่จะใช้อำนาจเผด็จการโดยไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ทำลายนิติรัฐ นิติธรรม ทำลายหลักการคานอำนาจอิทธิปไตย ไม่ตระหนักถึงความเสื่อมถอยของกระบวนการยุติธรรม สถานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ควรพิจารณาคว่าบทบัญญัติฉบับเผด็จการ มาตรา 145/1 เสียและพิจารณาผลักดันให้ศาลเป็นองค์กรในการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการจึงจะชอบด้วยหลักการ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1) แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อาญา ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา การสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน และผู้รับผิดชอบคือพนักงานอัยการ ตาม ป.วิ.อาญา ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันแยกการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด พนักงานสอบสวนมีอิสระจากพนักงานอัยการ พนักงานอัยการไม่สามารถกำหนดทิศทางในการสอบสวน และไม่อาจทราบข้อเท็จจริงในทางคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดีได้ดี ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีและไม่สามารถเข้าไปอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ตั้งแต่พนักงานสอบสวนตั้งต้นคดี จับกุม ตั้งข้อหา ควบคุมตัว สอบสวนคดี พนักงานสอบสวนมีอิสระทำได้ตั้งแต่ต้นจนสรุปสำนวนคดี ไม่มีกลไกการดูแลและคานอำนาจของพนักงานสอบสวนจากภายนอก การแยกการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันเป็นปัญหาหลักในการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการและเป็นช่องว่างให้มีการใช้อำนาจโดยไม่ชอบกับประชาชน ดังนั้นจึงควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเองและเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้

2) แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อาญา มาตรา 145 แนวทางในการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม พนักงานอัยการไม่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี ดังนั้นการกำหนดมอบอำนาจรัฐให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องจึงมีความเหมาะสม ชอบด้วยหลักการ และเป็นหลักการที่นานาอารยประเทศยอมรับ การตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการต้องมีมาตรฐานและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

3) ให้มีกลไกตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการโดยศาล ควรมีลักษณะและขั้นตอน ดังนี้

(1) เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการต้องแจ้งคำสั่งให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาทราบ หากผู้เสียหายประสงค์จะให้ศาลตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องถึงฟ้องคดีต่อศาล โดยคำร้องดังกล่าวต้องระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลที่จะทำให้ศาลเห็นว่าคดีดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาล และการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดอันควรถูกลงโทษ หากศาลเห็นสมควรอาจขอให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนไปให้ตรวจสอบได้

(2) เมื่อศาลได้รับคำร้องถึงฟ้องให้ตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไว้แล้ว หากศาลไต่สวนแล้วเห็นชอบกับคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ เช่น ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องต่อศาลหรือคดีนั้นไม่มีเหตุสมควรที่จะฟ้องร้องต่อศาล หรือการฟ้องคดีนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงแห่งชาติหรือผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้ยกคำร้องเสียและคำสั่งเป็นที่สุดคดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาด แต่ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการในการฟ้องคดีเมื่อได้หลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีตามมาตรา 147

(3) หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอและคดีนั้นสมควรได้รับการพิจารณาโดยศาล ศาลต้องสั่งให้พนักงานอัยการฟ้องคดีดังกล่าว พนักงานอัยการจะต้องฟ้องคดีนั้น และผู้เสียหายมีสิทธิเข้าร่วมเป็นโจทก์ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 30

4) การตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งไม่ฟ้อง เมื่อใช้กระบวนการของศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกเป็นการดุลและคานอำนาจระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริงเพียงพอที่จะได้รับความเชื่อถือจากประชาชน เมื่อศาลตรวจสอบแล้วมีความเห็นยืนตามคำสั่งไม่ฟ้องหรือมีคำสั่งให้อัยการฟ้องคดีต่อศาล กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลคำสั่งไม่ฟ้องควรเป็นที่สุดและยุติในขั้นนี้ ไม่ต้องชี้ขาดความเห็นแย้งโดยอัยการสูงสุดอีกต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

คณิต ฅ นคร.(2555).กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
อุทัย อาทิวา.(2554).คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2: สิทธิของผู้เสียหาย.
กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินติ้ง.

บทความ

คณิต ฅ นคร. (2556).คำกล่าวของอัยการสูงสุดในการเปิดการเสวนาทางวิชาการเรื่อง
กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกันค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างไร:ในหนังสือรวม
บทความทางวิชาการกระบวนการยุติธรรมในมุมมองของ คณิต ฅ นคร.กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.
_____.(2553).นิติรัฐและพลเมือง:ทางออกประเทศไทย (The Rule of Law and Citizen:
Solution for Thailand).วารสารยุติธรรม.
_____.(2552).หลักนิติธรรมกับกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการ:ในรวม
บทความทางวิชาการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
_____.(2556).ภูมิธรรมของพนักงานอัยการ:ในรวมบทความทางวิชาการ ครุกฎหมาย
นักกฎหมายและหลักวิชาชีพนักกฎหมาย.กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
_____.(2552).วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง:ในรวมบทความทาง
วิชาการ วิ.อาญา วิพากษ์.กรุงเทพฯ:วิญญูชน.